

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

О.А. Кравченко. **Використання ресурсного аналізу для визначення стійкості банківської установи.** На прикладі провідних банків розроблено рекомендації визначення слабких і сильних сторін управління ресурсами банків України, запропоновано з використанням публічних офіційних даних застосувати ресурсний аналіз для визначення стабільності та надійності банків.

Е.А. Кравченко. **Использование ресурсного анализа для определения устойчивости банковского учреждения.** На примере ведущих банков разработаны рекомендации по определению слабых и сильных сторон управления ресурсами банков Украины, предложено с использованием публичных официальных данных применять ресурсный анализ для определения устойчивости и надежности банков.

E.A. Kravchenko. **Use of the resource analysis for determining the stability of a banking establishment.** On an example of leading banks some recommendations as to determination of weak and strong points of resource management of banks of Ukraine are developed. It is offered to apply the resource analysis for determining stability and reliability of banks, using official public data.

В сучасних умовах господарювання питання про надійність і стійкість вітчизняних банків набуває особливого значення. З початком фінансової кризи у 2009 р. у банківському секторі зросла кількість збитково працюючих банків з 5 до 65, та на 01.10.2009 р. загальні збитки досягли 18,4 млрд грн, при тому, що на 01.01.2009 позитивний фінансовий результат складав 7,4 млрд грн [1]. Тому актуальною є оцінка стійкості банків.

Моделі оцінки і регулювання надійності і стійкості банківських установ викладені в багатьох наукових працях [2...4]. Однак основна увага науковців приділяється розробці методик оцінки надійності банків з точки зору визначення коефіцієнтів стійкості, ліквідності, пропорційності, ризикованості, терміновості, що в умовах закритості необхідної банківської інформації практично неможливо для широкого кола клієнтів, які хочуть вкласти до банку фінансові ресурси чи отримати кредит. Тому важливою є розробка методичних підходів використання ресурсного аналізу для оцінки стабільності банківської установи на базі публічної інформації за основними показниками банків, що регулярно публікуються на сайті Асоціації банків України [1].

Надійність та стійкість — взаємопов'язані характеристики банку. Надійний банк — це банк, якому довіряють клієнти, який забезпечує інтереси клієнтів і інвесторів, проводить політику в інтересах розвитку суспільства. Стійкий банк здатний виконувати свої обов'язки перед клієнтами, кредиторами і вкладниками, забезпечувати потреби в коротко- і довгостроковому кредитуванні в умовах впливу змінюваних зовнішніх і внутрішніх чинників [2]. Існує багато зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на стійкість і надійність банків, один з яких — управління банківськими ресурсами, що забезпечує достатність капіталу, якість активів і пасивів, ліквідність і доходність банку.

Кожен банк самостійно обирає стратегію управління фінансовими ресурсами, але ефективність обраної стратегії залежить від дотримання основних правил. Система формування активів банку повинна базуватися на чіткому визначенні джерел ресурсів для кожного з них. У найменш ліквідних активах використовуються найбільш стабільні пасиви, пасиви і активи повинні співвідноситися виходячи з їх терміновості [2]. Ключовим елементом стабільності є достатній рівень капіталізації, який забезпечує певну інертність до проявів нестабільності у фінансових системах, перешкоджає поширенню “кризових хвиль”. Але збільшення вимог щодо мінімального розміру капіталу для вітчизняних комерційних банків не є гарантією стабільності [3]. В умовах відставання темпів зростання капіталу від темпів зростання активів, за нинішнім співвідношенням активів і капіталу, активно кредитувати економіку стає небезпечно. Тому при виборі банку для обслуговування клієнти мають проводити комплексний динамічний аналіз. Надійним і доступним інформаційним ресурсом для цього можна визнати сайт Асоціації українських банків, де щомісяця друкуються дані по банках країни, приклад використання яких для визначення сильних та слабких сторін діяльності банків розглядається.

На кінець 2008 р. 70 % банківських активів сконцентрувалося у 20 найбільш крупних банках, 10 з яких, займаючи 39 % активів банків країни, повністю або частково належать іноземним

інвесторам, і лише два банки: Ощадбанк і Укрексімбанк перебували у власності українського уряду [1]. 13 банків, що формують 50 % банківських ресурсів, використані для вивчення впливу неклієнтських зобов'язань на формування активів банків (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансування активів крупних банків України за рахунок неклієнтських зобов'язань, млрд грн

Назва банку	Активи		Зобов'язання без коштів клієнтів	
	01.10.08	01.01.09	01.10.08	01.01.09
	Приватбанк (належить 45,8 % Г. Боголюбову і 6,14 % І. Коломойському)	73,4	80,16	12,27
Райффайзен банк Аваль (належить австрійській групі Raiffaisen International Bank Holding AG з активами 76,3 млрд USD, прибутком у 2008 р. 982 млн євро)	52,6	65,36	21,45	29,85
Укрсіббанк (належить французькій фінансовій групі BNP Paribas з активами більше 2,5 трлн USD (друге місце у світі), прибутком у 2008 р. 3 млрд євро)	43,4	55,69	24,57	33,63
Укрсоцбанк (в січні 2008 р. В. Пінчук продав за 2,07 млрд USD австрійському Bank Austria Creditanstalt італійської фінансової групи Uni Credit з активами більше 1 трлн USD та прибутком 5,2 млрд USD за 9 місяців 2008 р.)	38,7	49,69	19,46	29,86
Укрексімбанк (належить державі)	34,7	48,32	16,28	24,96
Надра (належав кіпрському Novartik Trading Lim.)	26,1	30,54	6,98	13,94
Ощадбанк (державний банк)	25,4	57,79	4,5	24,35
ОТП банк (належить угорському OTP банку)	24,7	33,71	2,84	2,45
ВТБ БАНК (П. Порошенко продав за 70 млн USD російському державному "Внешторгбанку" з активами 62 млрд USD і прибутком у 2008 р. 641 млн USD)	20,47	28,22	13,33	20,51
Сведбанк (у 2007 р. С. Тігіпко продав за 735 млн USD шведській фінансовій групі Swedbank з активами 250 млрд USD)	12,4	15,98	7,53	8,72
ІНГ Банк Україна (належить голландській групі ING Group з активами 1,9 трлн USD (9-е місце у світі) і збитками у 2008 р. 729 млн. євро)	8,6	9,5	5,74	6,68
Сітібанк Україна (належить американському Citibank NA корпорації Citigroup з активами 2,2 трлн USD (п'яте місце у світі) і збитками у 2008 р. 27,7 млрд USD)	3,67	5,08	1,63	0,645
Каліон банк Україна (належить французькій фінансовій групі Credit Agricole, володіє також Індекс-Банком)	3,85	5,25	1,12	1,581
Сума	367,99	485,29	137,7	211,65
Всього по банках	722,4	892,54	252,1	352,3

Початок фінансової кризи в Україні 01.10.2008 р. дав статистичний матеріал для оцінки стійкості і надійності існуючих фінансових установ. Перші три місяці кризи стійкість багатьох банків зберігалася, бо активи банків збільшилися на 23,5 %, а по обраних для аналізу 13-ти банках — на 31,8 %. Найбільш потужні банки продовжували зростання, а більш слабкі фінустанови знизили темпи росту. Але великі банки відіграють визначальну роль у формуванні ресурсів і фінансовому результаті банківського сектора.

Характерною ознакою формування банківських ресурсів останніх років є активне залучення до пасивів коштів НБУ, депозитів іноземних материнських банків, коштів міжнародних організацій [4]. Відповідно до цієї тенденції з початком фінансової кризи в країні бачимо збільшення зобов'язань без коштів клієнтів, тобто без депозитів і поточних рахунків, з 252 до 352 млрд грн, що складають відповідно 34 і потім 39 % пасивів вітчизняних банків. Більше половини таких зобов'язань знаходяться у перелічених в таблиці 1 крупних банків, що належать потужним власникам, які в кризових умовах надали додаткову фінансову підтримку своїм фінустановам: за перший квартал кризи частка даного джерела фінансування пасивів збільшилася з 37,4 до 43,6 %.

Форма власності, економічний та географічний статус власників банків визначає можливості формування їх фінансових ресурсів. Так, державний Ощадбанк за досліджений період збільшив

недепозитні джерела формування пасивів з 4,5 до 24,35 млрд грн, що в структурі пасивів склало 42%, Укрексімбанк — з 16,28 до 24,96 млрд грн (51,6 % пасивів). Найвищі фінансові вливання, головним чином за рахунок материнських компаній та міжнародних організацій, отримали банки з іноземним капіталом: австрійським у Райффайзен банк Аваль — 29,85 млрд грн (51,6 % пасивів), французьким в Укрсиббанку — 33,63 млрд. грн. (60,3% пасивів), італійським в Укрсоцбанку — 29,86 млрд грн (60,1 % пасивів), та російським у ВТБ банку — 20,51 млрд грн (72,6 % пасивів), всього — 113 млрд грн. Кредити дружніх банків є ресурсами, які роблять менш вразливими в умовах кризи половину активів банківської системи країни, бо у разі неповернення чи затримання повернення наданих клієнтам кредитів материнський банк не почне процедуру банкрутства чи штрафних санкцій відповідно до свого підлеглого банку. Гарантом надійності і стійкості банку є міцні власники — найбільші фінансові групи світу. Але це не забезпечує доходність цих ресурсів, яка залежить від напрямків їх використання.

Проаналізовано фінансові результати формування і використання ресурсів 18 банків (таблиці 2 і 3).

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів (пасивів) банку починається з оцінки капіталу, чи власних коштів, і зобов'язань. Відповідно до нормативів, розроблених НБУ, капіталізація повинна бути не менше 8 % в пасивах банку, щоб забезпечити достатню стійкість фінустанови [3]. Власний капітал є гарантом повернення позичених коштів, є джерелом покриття незапланованих збитків і списання резервних фондів у разі проблем з поверненням кредитів. Тому саме рівень капіталізації і її динаміка свідчать про благополуччя банку. Вісім з перелічених банків залишилися прибутковими в умовах кризи. Відповідно і збільшувався рівень їх капіталізації у відсотках відповідно на 01.10.2008, 01.01.2009, 01.04.2009 рр.: Ощадбанк — 10,56; 26,79 (збільшення уставного фонду за рахунок коштів НБУ на підтримку свого банку); 29,42; Приватбанк — 10,48; 10,22; 11,43; Сітібанк Україна — 16,22; 16,70; 20,69; Каліон банк Україна — 10,91; 16,3; 18,27; Укрсоцбанк — 9,55; 10,4; 11, 25; Південний — 13; 12,66; 13,3; Укрексімбанк — 11,5; 9,2; 15,9.

В той же час банки, які з початком кризи почали отримувати втрати, зменшили і рівень капіталізації нижче критичного 8 % рівня відповідно на 01.10.2008, 01.01.2009, 01.04.2009 рр.: Укрсиббанк — 11,07; 8,73; 7,68; Укрпромбанк — 11; 12,06; -25,53 (втратив у перший квартал 2009 р. весь капітал та 25,53 % зобов'язань не можуть бути повернені у зв'язку з банкрутством кредиторів); Надра банк — 8,14; 6,02; 4,56. Банки, які мали потужних інвесторів, зберегли на 01.01.2009 капіталізацію на високому рівні: Імексбанк — 13,1 %, ПУМБ — 17,3 %, Сведбанк — 14,7 %, Райффайзен банк Аваль — 11,4 %. Це підтверджує, що *фінансова міцність власників банку забезпечує додаткові можливості сталості фінустанови.*

Державний Ощадбанк має найбільшу капіталізацію, яку з початком кризи збільшив з 26,7 до 42 %. Лише 31 % пасивів банку формуються за рахунок коштів клієнтів, пріоритет надається залученню коштів фізичних осіб — по 10% коштів до запитання і депозитів фізичних осіб. Це єдиний в країні банк, в якому держава гарантує повернення депозитів, тому з початком кризи депозитний портфель залишився стабільним (рис. 1).

Таблиця 2

Структура пасивів провідних українських банків, % до суми пасивів на 01.01.2009

Назва банку, пасиви банку на 01.10.2008; 01.01.2009, млрд грн	Фінансовий результат, млн грн (прибутковість активів, %)		Зобов'язання всього	Кошти до запитання фізичних осіб	Строкові депозити фізичних осіб	Кошти до запитання юридичних осіб	Строкові депозити юридичних осіб
	01.01.09	01.10.09					
Ощадбанк, 25,47; 57,79	305 (0,52)	1180 (1,94)	73,2	10,6**	10,8	7,4	2,3
Приватбанк, 73,4; 80,16	1291 (1,6)	521 (0,64)	89,8	7,1	33,7	11,2	19,6
Сітібанк України, 3,7; 5	393 (7,86)	348 (8,5)	83,3	0,14	0	50,1	20,4
Каліон банк Україна, 3,8; 5,5	270 (4,9)	234 (5,2)	83,7	0	0	36,2	17,8
Укрсоцбанк,	791	85 (0,19)	89,6	4	10,8	10,3	4,5

38,75; 49,69	(1,6)						
Південний, 9,2; 11	177 (1,6)	53 (0,5)	88	4	23,6	8	21,8
Сведбанк Інвест, 4,3; 5,5	144 (2,6)	46 (0,86)	88,6	0,1	9,1	1,6	23,9
Укрексімбанк, 34,7; 48,3	581 (1,2)	21 (0,04)	90,8	1,5	14,2	11,6	11,7
Імексбанк, 5,6; 6,2	62 (0,01)	-65 (-1,3)	86,9	6,6	30	5,2	14,2
ПУМБ, 17,6; 20,15	13 (0,06)	-580 (-3,2)	82,7	2,6	14,7	5,7	14
Сведбанк, 12,5; 15,9	39 (0,2)	-981 (-7,1)	85,3	0,9	8,1	4,3	17,4
ОТП банк, 24,7; 33,7	76 (0,2)	-949 (-3,1)	92,6	3,9	4,3	5,9	71,2
Укрсиббанк,* 43,44; 55,69	427 (0,76)	-1133 (-2,34)	91,3	5	9	5,5	12,4
Надра, 26,18; 30,55	25 (0,08)	-1337 (-5,1)	94	5,37	25,7	5,4	11,9
Райффайзен банк Аваль,* 52,56; 65,3	527 (0,8)	-1585 (-2,63)	88,6	6,2	21,4	7,5	7,9
Укргазбанк, 13,6; 14,8	204 (1,37)	-1748 (-13,5)	90,2	4,2	32,7	5,7	10,6
Родовід банк, 13,4; 13,2	34 (0,25)	-2112 (-23,2)	89,3	1,8	25	8,7	21,4
Укрпромбан, 14,64; 16	17 (0,1)	-3720 (-36,4)	87,9	3,6	45,7	4,31	10
Сума, 417,54; 534,43	5337	+2488 - -14210= -11722	x	x	x	x	x
Всього по банках 722,4; 892,5	7454	-18453 (-2,1)	87,1	4	18,7	8,7	16,3

* — найбільш потужні банки, що стали самими збитковими в період кризи;

** — жирним шрифтом позначено пріоритетні джерела ресурсоутворення пасивів банків

Таблиця 3

Структура активів провідних українських банків, % до суми активів на 01.01.2009

Назва банку, активи банку на 01.10.2008; 01.01.2009, млрд грн	Фінансовий результат на 01.10.2009, млн грн (прибутковість активів, %)	КІП*	У тому числі			
			Міжбан- ківські кредити	Кредити юридич- ним особам	Кредити фізичним особам	Цінні папери
Ощадбанк, 25,47; 57,79	1180 (1,94)	88,5	2	46,9**	12,2	27,4
Приватбанк, 73,4; 80,16	521 (0,64)	89,4	7,8	48,2	32,2	1,2
Сітібанк України, 3,7; 5	348 (8,5)	79,1	0,02	59,9	0,5	18,7
Каліон банк, Україна 3,8; 5,5	234 (5,2)	68,6	0,2	67,6	0,1	0,7
Укрсоцбанк, 38,75; 49,69	85 (0,19)	86,1	0,2	35,9	48,6	1,4
Південний, 9,2; 11	53 (0,5)	83,6	3,7	67	12,6	0,3
Укрексімбанк, 34,7; 48,3	21 (0,04)	82,8	2,2	72,1	4,3	4,2
Райффайзен банк	-1585 (-2,63)	83,2	2,8	39,1	39,1	2,1

Аваль, 52,56; 65,3						
Укрсиббанк, 43,44; 55,69	-1133 (-2,34)	89,2	1,9	30,9	54,8	1,6
Надра, 26,18; 30,55	-1337 (-5,1)	85,6	5	21	53,9	5,8
ОТП банк, 24,7; 33,7	-949 (-3,1)	88,8	1	37,4	49,7	0,7
Укргазбанк, 13,6; 14,8	-1748 (-13,5)	82,8	18,4	34,9	24,7	4,7
ПУМБ, 17,6; 20,15	-580 (-3,2)	85,6	12	49,4	22,1	2
Родовід банк, 13,4; 13,2	-2112 (-23,2)	86,2	6,2	48	25,3	6,7
Укрпромбанк, 14,64; 16	-3720 (-36,4)	78	3,1	53	21,2	0,6
Імексбанк, 5,6; 6,2	-65 (-1,3)	80,6	23,8	45,6	11,5	0
Сведбанк, 12,5; 15,9	-981 (-7,1)	87,2	2,3	47,3	35,7	1,8
Сведбанк Інвест, 4,3; 5,5	46 (0,86)	91,1	2,6	55,2	31,8	1,45
Всього по банках України, 722,4; 892,5	-18453 (-2,1)	85,1	5,3	45,9	29,6	4,3

* — КІП (кредитно-інвестиційний портфель банків)

** — жирним шрифтом позначено пріоритетні напрямки кредитування банків

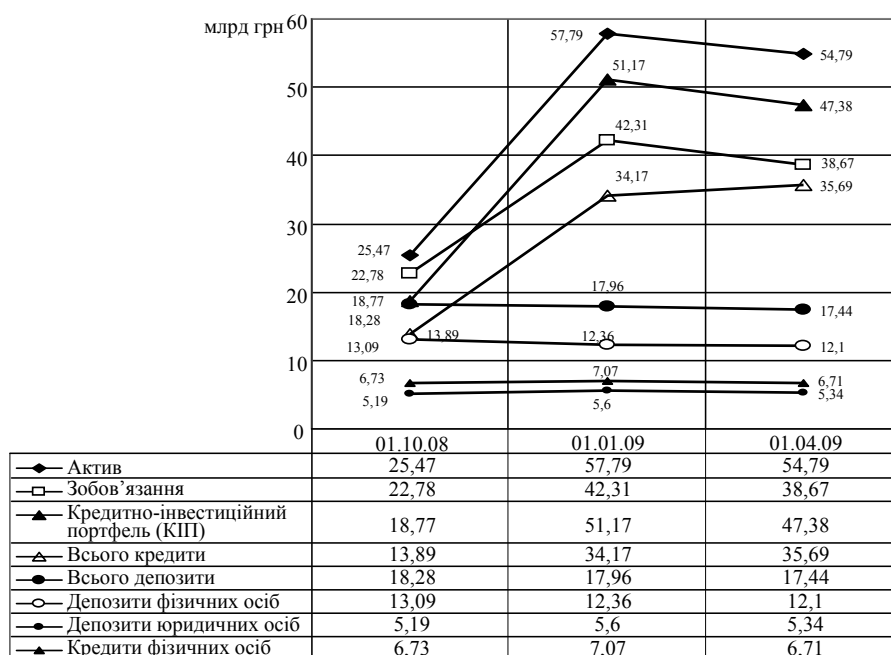

Рис. 1. Формування активів і пасивів Ощадбанку

Довгострокові кошти Ощадбанку — строкові депозити фізичних осіб (10,6 %) і строкові депозити юридичних осіб (2,3 %) — використовуються для довгострокового кредитування фізичних осіб (12,2 %). Кредити фізичних осіб також не змінилися з початком кризи. Короткотермінові кошти до запитання фізичних осіб (10,6 %) і кошти до запитання юридичних осіб (7,4 %) повністю використовуються на фінансування короткотермінових надійних кредитів юридичним особам (18 % від 46,9 % активів). Це свідчить про високу надійність і стабільність банку. Ризик втрати грошей Ощадбанку мінімальний. Клієнти — юридичні особи — постійно перевіряються банком, отримують кредити під заставу. Додаткові інвестиції державних 32 млрд грн в перші три місяці кризи (57,79...25,47 млрд грн активів) використані абсолютно правильно не

на споживче кредитування фізичних осіб, а на кредитування стратегічно важливих для країни і надійних з точки зору платоспроможності юридичних осіб (28,9 % від 46,9 % активів), та на придбання державних цінних паперів (27,4 % активів). Ощадбанк — єдиний банк в Україні, кредитно-інвестиційний портфель (КІП) якого на 8,8 млрд грн перевищує суму зобов'язань, банку надано додатковий власний капітал у вигляді облігацій державного займу, в принципі — високоліквідних, гарантованих державою, прибуткових цінних паперів, які також підвищують надійність даної фінансової установи. Ощадбанк став найнадійнішим банком країни, збільшив прибутки, бо не мав проблем з масовим неповерненням споживчих кредитів і відтоком строкових депозитів, які займають всього 13 % ресурсів банку.

Приватбанк займає перше місце за величиною активів в країні, належить вітчизняним приватним особам. За перший квартал кризи збільшив активи з 73 до 80 млрд грн, в т.ч. на 14 млрд грн за рахунок міжбанківських депозитів і коштів міжнародних організацій. Про ефективність управління ресурсами свідчить збереження високого фінансового результату в період банківської кризи. Сильною стороною управління ресурсами є використання коштів юридичних осіб на кредитування фізичних осіб, що займає 32 % активів (див. таблиці 2 і 3). Але пріоритет в кредитуванні надано більш надійним в умовах кризи юридичним особам, міжбанківським кредитам та придбанню цінних паперів, що здійснюється, головним чином, за рахунок строкових депозитів фізичних осіб і неклієнтських альтернативних коштів. Слід відзначити, що прибутковість Приватбанку знизилася в умовах кризи в два рази, що можна вважати наслідком високої частки в активах (33 %) депозитів і кредитів фізичних осіб. Це найбільш вразлива до криз клієнтська база, що утворює головні збитки.

В умовах кризи більш доходні банки мають велику частку кредитів юридичних осіб з бажаним їх фінансуванням за рахунок коштів юридичних осіб. Тоді фінансові результати, незалежно від величини активів банку, можуть бути на рівні найбільших банків: Сітібанк Україна з американським капіталом і Каліон банк Україна з французьким капіталом та активами 5 млрд грн займають відповідно третє та четверте місце за величиною фінансового результату (див. таблиці 2 і 3). Особливість цих малих банків — у виключному обслуговуванні юридичних осіб. *До кризи ці банки втрачали доходи на відсутності високодохідного споживчого кредитування фізичних осіб, а в умовах кризи концентрація на обслуговуванні юридичних осіб забезпечила стабільність і високі доходи банкам.*

Укрсоцбанк з австрійським капіталом в умовах кризи залишився прибутковим, але в 6 разів втратив рівень фінансового результату (див. таблицю 2). З початком кризи банк отримав на підтримку надійності значні фінансові вливання від власників у вигляді міжбанківських депозитів іноземних банків: зобов'язання банку без коштів клієнтів склали 29,8 млрд грн (60 %! активів). Клієнтські джерела фінансування банківської діяльності формують лише 10,8 % активів за рахунок строкових депозитів фізичних осіб і 10,3 % активів за рахунок коштів до запитання юридичних осіб. По суті в межах банку працює іноземний капітал, напрямки використання якого забезпечує ефективність банківської діяльності. Банк надавав пріоритет на кредитування фізичних осіб (48,6 %), яке збільшилося пропорційно залученню в перші три місяці кризи додаткових 10 млрд грн міжбанківських депозитів іноземних банків, надало основні втрати банку, які погіршили фінансовий результат. Помилково кредити юридичних осіб було зменшено з 17 до 14 млрд грн, хоча саме вони є основним джерелом доходів в Укрсоцбанку.

Невеликий приватний банк Південний з активами на 01.01.2009 р. 11 млрд грн в умовах кризи залишився прибутковим, але зменшив ефективність діяльності в 2,4 рази. Клієнтські кошти складають 57,4 % активів, формуються на 41 % за рахунок строкових депозитів фізичних осіб і на 40 % — за рахунок строкових депозитів юридичних осіб. 30 % активів фінансуються за рахунок міжбанківських депозитів та інших неклієнтських коштів. Пріоритетне кредитування юридичних осіб на 67 % активів залишило банк з позитивним фінансовим результатом в кризовому 2009 р., що характеризує банк, як надійну та стабільну фінустанову.

Державний Укрексімбанк на 01.10.2008 р. мав фінансовий результат 494 млн грн, на 01.01.2009 р. — 581 млн грн, тому 21 млн грн на 01.10.2009 р. можна назвати незадовільним результатом для цієї фінустанови, 52 % активів якої представлено державними депозитними коштами. Характерною ознакою управління ресурсами цього банку на 01.01.2009 р. є паритетне залучення клієнтських коштів юридичних і фізичних осіб та використання 72,1 % активів (34,8 млрд грн) на кредитування юридичних осіб (в Ощадбанку на кредитування юридичних осіб використовувалося 46,9 % активів — 27 млрд грн).

Можна зробити висновок, що в період кризи пріоритетне кредитування юридичних осіб доходне, але рівень доходності залежить ще і від надійності позичальників. Дійсно, Укргазбанк, ПУМБ, Родовід банк, Укрпромбанк, Імексбанк, Сведбанк віддавали пріоритет кредитуванню юридичних осіб з присутністю суттєвого кредитування фізичних осіб, та за період кризи вони отримали великий від'ємний фінансовий результат (див. таблицю 3).

Показовим є управління ресурсами Імексбанку, коли строкові депозити фізичних осіб (30 % активів) і строкові депозити юридичних осіб (14 % активів) витрачалися на кредитування юридичних осіб (45 % активів). І банк з активами 6 млрд грн, 30 % яких — неклієнтські зобов'язання іноземного походження, що витрачалися на споживче кредитування, в 2009 р. був на межі банкрутства. В результаті були проблеми з поверненням грошей, банк змінив власника. Саме невеликий розмір активів у 6 млрд грн зробив банк уразливим до зовнішніх коливань клієнтських надходжень.

Схожа стратегія управління ресурсами у двох найбільших і найприбутковіших до кризи банків з австрійським капіталом Райффайзен банк Аваль і з французьким капіталом Укрсиббанк, які в своїх активах на 01.01.2009 р. мали відповідно 45 % (29,85 млрд грн) і 60 % (33,63 млрд грн) зовнішніх іноземних запозичень з метою високо доходного споживчого кредитування фізичних осіб в Україні (рис. 2).

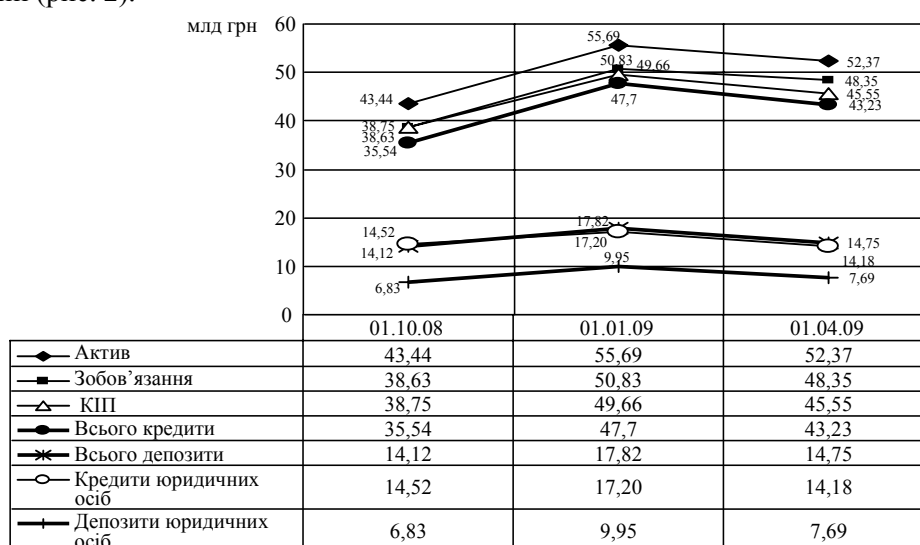

Рис. 2. Формування активів і пасивів Укрсиббанку

Гроші надавалися споживачам на термін 5...7 років для купівлі автомобілів і на 20...30 років — для нерухомості, а закордонні кредити вітчизняні фінустанови залучали на незначний термін у 3...5 років. Банки взяли на себе ризик касових розривів (різниця в часі між залученими й наданими коштами), оскільки клієнти брали кошти на тривалий термін і не повинні повертати їх достроково [6]. Клієнтські кошти цих банків складала відповідно 43 і 32 % активів та використовувалися на кредитування юридичних осіб. Прибутків від цих операцій виявилось недостатньо для перекриття збитків від споживчого кредитування, коли в умовах кризи збільшився обсяг проблемних і безнадійних кредитів, банки з найприбутковіших перетворилися в одні з найзбитковіших. Але незважаючи на те, що ці банки на 01.10.2009 р. мали відповідно збитки 1585 і 1133 млн грн, капіталізація цих банків знаходиться на рівні 11 %, збитковість у 2,6 і 2,3 % активів не є критичною, коли проблемні кредити протиставлено міжбанківським депозитам материнської фінансової групи, яка не зацікавлена втратити найбільші банки в Україні через тимчасову кризу.

Таким чином, на прикладі вивчення показників діяльності окремих банківських установ, що друкуються на сайті Асоціації українських банків, рекомендується як додатковий метод застосовувати ресурсний аналіз для оцінки надійності і стійкості банків. Впродовж ресурсного аналізу визначаються: власники банків, їх фінансовий стан і міцність, величина і динаміка активів, рівень капіталізації і його динаміка (не менше 10 %); структура зобов'язань та їх використання.

Зроблено висновки, що від'ємний фінансовий результат, майже один з найбільших збиткових результатів, не відобразить відсутність стабільності і надійності банку, якщо рівень капіталізації тримається на рівні 10 % активів, неклієнтські джерела фінансування мають "родинне" походження (кошти власників) і займають не менше 50 % активів, рівень збитковості не

перевищує 5 % вартості активів. Визначено, що фінансування реального сектора економіки, перш за все, стратегічних галузей, підвищує стабільність банків.

Литература

1. Показники діяльності банків [Електронний ресурс] / Асоціація українських банків. — К., 2009. — http://aub.org.ua/index.php?option=com_arhive_docs&show=1&menu=104&Itemid=112/. — 19.10.2009.
2. Мещеряков, А.А. Методологічні засади підвищення ефективності роботи комерційного банку / А.А. Мещеряков // Формування ринкових відносин в Україні. — 2006. — № 12 (67). — С. 35 — 39.
3. Тимошенко, О.П. Особливості капіталізації банківської системи в умовах трансформації економіки / О.П. Тимошенко // Актуал. проблеми економіки. — 2007. — № 11 (77). — С. 167 — 172.
4. Могільницька, М.П. Аналіз і оцінка ресурсної бази банків України / М.П. Могільницька // Регіонал. економіка. — 2007. — № 4. — С. 127 — 134.
5. Тавосієва, А.М. Банковское дело. Управление и технологии / А.М. Тавосієва. — М.: ЮНИТИ, 2007. — 671 с.
6. Магас, А. Дії банків в умовах кризи: крайня необхідність чи самоправство [Електронний ресурс] / А. Магас, О. Гончар // Іпотека в Україні. — 2008. — <http://www.ipoteka.net.ua/>. — 29.12.2008.

Рецензент канд. техн. наук, доц. Одес. нац. політехн. ун-ту Востров Г.М.

Надійшла до редакції 27 жовтня 2009 р.